

סוגיה ט: קריאה ותרגום בתורה ובנביא

*

רקע

סוגייתנו עוסקת בסדר הקריאה והתרגום.

מקורות

- א. כג:-כד. "מתני' הקורא בתורה... מסוף הספר לתחילתו"
 יומא סח: משנה, "בא לו כהן גדול... קורא על פה"
 ע. "ובעשור של חומש הפקודים קורא על פה... בתרי ספרי איכא פגמא"
 ב. תוס' כג: ד"ה לא, כד. ד"ה ובנביא, ואם
 טור סי' קמה, "כתב רב נטרונאי..."
 ג. בית יוסף סי' קמד סע' ג ד"ה וכן, "והרשב"א כתב בתשובה... שאין גוללין ע"כ"
 ריטב"א יומא ע. ד"ה חד גברא
 ד. רמב"ם הל' תפילה פי"ב הל' י, יג-יד
 ה. שו"ע סי' קמד ומשנה ברורה [בעיקר ס"ק ו, יב, יז]
 סי' קמה ומשנה ברורה [בעיקר ס"ק ד]

טור אורח חיים סימן קמה, "כתב רב נטרונאי... ברוח הקדש"
 כתב רב נטרונאי אלו שאין מתרגמין ואומרים אין אנו צריכים תרגום דרבנן אלא בלשון שלנו
 בלשון שהציבור מבינין אין יוצאים י"ח אלא חייבים לתרגם אבל אם אינן מתרגמין להכעיס בני
 עבירה הם ואם מפני שאינן יודעין לתרגמו ילמדו ויתרגמו ואם יש מקום שרוצים לפרש להם יעמוד
 אחר חוץ מן המתרגם ויפרש להם כרצונם אבל התוספות כתבו על הא דתניא ר' חלפתא בן שאול
 אומר ל"ש אלא במקום שאין תורגמן אבל במקום שיש תורגמן פוסק משמע שגם בימי חכמי
 התלמוד היו מקומות שלא היו מתרגמין מכאן סעד למנהג שלנו שאין אנו רגילין לתרגם ואמרין
 נמי בירוש' ממה דאנן חמי רבנן תפקי לתעניתא וקראו ולא מתרגמין הדא אמרה שאין התרגום
 מעכב ונראה שהם היו רגילין לפרש להמון העם שהיו מדברים ארמית אבל לדידן מה תועלת
 בתרגום כיון שאין אנו מבינין אותו ואין לומר נלמוד מהם לפרש לעם בלשון שיבינו די"ל תרגום
 שאני שנתקן ברוח הקדש.

בית יוסף אורח חיים סימן קמד

והרשב"א כתב בתשובה שאלת ראש חודש שחל להיות בשבת שמוציאין שני ס"ת אם אין להם
 אלא ס"ת אחד אם מותר לקרות המאורע בחומשים שלנו. תשובה מותר לקרות המאורע בחומש
 שהרי בפרק בא לו התירו לקרות בעל פה אע"פ שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה
 (גיטין ס:) ואסרו לגלול מפני כבוד הציבור וכ"ש כאן שקורין בכתב שאין גוללין ע"כ.

רי"ט ב"א יומא ע. ד"ה חד גברא

חד גברא בתרי סיפרי איכא פגמא. פי' וכיון שכן לקרוא בעל פה עדיף, ומכאן נהגו לקרוא לחתן בפרשת ואברהם זקן בעל פה מפני שכבר קרא בפרשת היום והוה ליה חד גברא בתרי סיפרי דאיכא פגמא, ויש מקומות שמוציאין ספר תורה לפרשת ואברהם זקן ואין החתן קורא בפרשת היום והו"ל תרי גברי בתרי ספרי, וקשיא על זה היאך יברך החתן לפניו ולאחריו על פרשת ואברהם זקן, והמנהג הראשון הוא הטוב והתפוס מימות הגאונים ז"ל, ובחגים ובמועדים ובכל מקום שאמרו להוציא שתי ספרי תורות, במקום שאין שם אלא תורה אחת גוללין וקורין, שלא אמרו שאין גוללין ספר תורה בציבור אלא בדבר שאינו סדרו של יום כלומר שאינו מעיקר הסדר וכדאיתא בירושלמי שכתבנו לעיל, ונראה שאף בזמן דליכא תורגמן, ולא אמרו בכדי שיפסיק התורגמן אלא במקום שיש שני תורות אבל במקום שאין שם אלא תורה אחת הא עדיף שלא לחוש לכבוד ציבור משנבטל קריאת סדר היום.

הסבר הסוגיה

"לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד ובנביא שלשה היו שלשתן שלש פרשיות קורין אחד אחד מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה הוא מדלג עד כדי שלא יפסוק המתורגמן". [משנה כג:]

המשנה קובעת מספר הלכות בדיני הקריאה והתרגום, נסכם דינים אלו על פי פירושו הגמרא:

בתורה קוראים פסוק אחד ומתרגמים אותו, בנביא מותר לקרוא שלושה פסוקים מפרשה אחת ולתרגמם. בתורה אין מדלגים אלא בענין אחד ובנביא מדלגים בשני עניינים בנביא אחד. בשניהם מותר לדלג רק כדי שלא ישהה את הציבור לאחר שהמתרגם סיים תרגומו.

הגמ' ביומא [ע.] מוסיפה שאין גוללים ספר תורה בציבור מפני כבוד הציבור, ואין קורא אדם אחד בשני ספרים מפני פגמו של ספר ראשון [=שלא יאמרו חסר הוא (רש"י ד"ה משום פגמו)]. לפיכך, כהן גדול ביום הכיפורים קורא פרשת אחרי מות, ומדלג לפרשת המועדות בויקרא. אסור לו לגלול את הספר לפרשת מוסף שבספר במדבר, וקוראה בעל פה.

רש"י [ד"ה ולא יקרא למתורגמן, ואין מדלגין בתורה] מפרש שסדר הקריאה והתרגום מיועד למנוע טעות בתרגום, ולאפשר הבנה מלאה של מצוות התורה. אין קוראים למתורגמן יותר מפסוק אחד, כדי שלא יטעה בתרגום, ואין לדלג מענין לענין, "שהשומע את הקופץ ממקום למקום אין לבו מיושב לשמוע". בנביא אין הלכות ולכן אין מקפידים כל כך, ומותר לקרוא שלושה פסוקים, ומותר לדלג מענין לענין. כבוד הציבור זהה בקריאה בתורה ובקריאה בנביא, ולכן בשניהם אסור לדלג כדי שייסיים המתורגמן את תרגומו, "שאיין כבוד צבור לעמוד שם בשתיקה".

נחלקו הראשונים האם חובה לתרגם את הקריאה. הטור [סי' קמה] מצטט את רב נטרוני הסובר שחייבים לתרגם אף במקום שאין מבינים את התרגום [מותר להוסיף פירוש בשפה שהם מבינים]. התוס' [כג: ד"ה לא] מוכיח מהגמ' שאין חיוב לתרגם [מתוס' (ד"ה ואם) מוכח

שבזמנם נהגו לתרגם חלק מהפרשות]. הטור מוסיף שבזמננו שאין מבינים את התרגום אין טעם בקריאתו, ולכן אנו לא נוהגים לתרגם.

ניתן לפרש שהם נחלקו במהות תרגום הקריאה. התוס' סובר שהתרגום אינו חלק מהקריאה אלא תוספת כדי להבין את הקריאה. רב נטרונאי סובר שהתרגום חלק מהותי מהקריאה. קריאת התורה שנתקנה על ידי משה היתה מיועדת לקיום לימוד תורה בלבד "כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה" [ב"ק פב.], קריאת התורה שנתקנה על ידי עזרא מיועדת גם לשחזור מעמד הר סיני. שחזור מעמד הר סיני נעשה על ידי קריאת התורה, ומצות לימוד תורה נעשית על ידי קריאת התרגום.

על פי הסבר זה ניתן להסביר את ההבדל בין תרגום התורה לבין תרגום ההפטר. תרגום ההפטר מיועד להבנה בלבד, ולכן מותר לתרגם שלושה פסוקים. תרגום התורה מיועד להדגיש שבקריאה מקיימים גם שיחזור מעמד הר סיני וגם לימוד תורה, ולכן צריכים לתרגם כל פסוק, כדי להדגיש שבכל פסוק מקיימים את שתי ההלכות הללו.

הגמ' ביומא [ע.] אומרת שאין גוללים ספר תורה בציבור מפני כבוד הציבור. נחלקו הראשונים מה הדין ביום שמוציאים שני ספרי תורה, ולציבור ספר תורה אחד בלבד. הבית יוסף [סי' קמד סע' ג ד"ה וכן] מצטט תשובת הרשב"א, המוכיח מכהן גדול שאינו גולל את הספר אלא קורא פרשת המוסף בעל פה, שאין גוללים את הספר, אלא קוראים את הקריאה של הספר השני מחומש. הריטב"א [יומא ע. ד"ה חד גברא] חולק וסובר, שאין ראה מכהן גדול, ששם כבר קרא את סדר פרשת היום, אבל שבת ראש חודש, שבסדר פרשת ראש חודש לא קראו כלל, מוותרים על כבוד הציבור, כדי לקיים מצות קריאת התורה [המגן אברהם (סי' קמד סק"ז) לא ראה את הריטב"א והוא מביא הסבר אחר לדין זה].

סיכום

- סוגייתנו עוסקת בסדר הקריאה והתרגום, והיא עומדת על שני יסודות:
- הקפדה שהציבור יבינו הבנה מכסימאלית את הקריאה והתרגום.
  - כבוד הציבור שאינם צריכים להמתין בשתיקה להמשך הקריאה.

הלכה

השו"ע [סי' קמד] פוסק את הדינים המובאים בסוגיה, ומוסיף שנוהגים בזמננו לקרוא לחתן פסוקים מהפטר "שוש אשיש", למרות שצריך לדלג מנביא לנביא [עיין משנה ברורה סק"י הסבר הדין]. הרמ"א חולק ופוסק שאין לדלג מנביא לנביא [עיין משנה ברורה סק"ב]. השו"ע [סע' ג] פוסק שציבור שיש להם ספר תורה אחד בלבד, גוללים אותו ואין חוששים לכבוד הציבור.

השו"ע [סי' קמה] כותב שכיום לא נהגו לתרגם.